

ULUSLARARASI SEMPOZYUM
ORTA ASYA ALİMLERİNİN
İSLAM MEDENİYETİNE KATKILARI

INTERNATIONAL SYMPOSIUM
THE CONTRIBUTIONS OF MUSLIM
SCHOLARS OF CENTRAL ASIA TO THE
ISLAMIC CIVILIZATION

10-12 EKİM 2018 BİŞKEK / KIRGIZİSTAN

10-12 OCTOBER 2018 BISHKEK / KYRGYZSTAN

Kırgızistan – Türkiye Manas Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Sebahattin BALCI VE Rektör vekili Asılbek KULMIRZAYEV'e, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sait BİLGİÇ'e, Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sabri HİZMETLİ'ye ve Türkiye Diyanet Vakfı'na kongremize vermiş oldukları destek ve katkılarından ötürü teşekkür ederiz.

We thank for Prof. Dr. Sebahattin Balcı, Rector of Kyrgyz-Turkish Manas University; Prof. Dr. Asılbek Kulmırzayev, Co Rector of Kyrgyz-Turkish Manas University; Prof. Dr. Sait Bilgiç, Rector of Ondokuz Mayıs University; Prof. Dr. Sabri Hizmetli, Rector of Foreign Languages and Vocational Career University in Almaty and Türkiye Diyanet Foundation for their contributions and supports to our Congress.

KATILIMCI LİSTESİ / PARTICIPANTS

Prof. Dr. Ahmet Münir YILDIRIM (Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / TÜRKİYE), Prof. Dr. Ali BULUT (Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / TÜRKİYE), Prof. Dr. Ali ÖZEK (Orta Asya Kültür Vakfı Başkanı / KAZAKİSTAN), Prof. Dr. Bekir TATLI (Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / TÜRKİYE), Prof. Dr. Cengiz BATUK (Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / TÜRKİYE), Prof. Dr. Fahri UNAN (Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü / KIRGIZİSTAN), Prof. Dr. Fethi Kerim KAZANÇ (Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / TÜRKİYE), Prof. Dr. Halil İbrahim BULUT (İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / TÜRKİYE), Prof. Dr. M. M. Hanefi PALABIYIK (Ataturk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / TÜRKİYE), Prof. Dr. Huriye EKHLEF (Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi / KAZAKİSTAN), Prof. Dr. İbrahim MARAŞ (Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / TÜRKİYE), Prof. Dr. İsmail TAŞ (Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi / TÜRKİYE), Prof. Dr. M. Ali KİRMAN (Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / TÜRKİYE), Prof. Dr. M. Nazif Shahrani (Indiana University Department of Near Eastern Languages and Cultures / ABD), Prof. Dr. M. Necmeddin BARDAKCI (Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / TÜRKİYE), Prof. Dr. Mehmet AYDIN (Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü / KIRGIZİSTAN), Prof. Dr. Melek Dosay GÖKDOĞAN (Ankara Üniversitesi (Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi / TÜRKİYE), Prof. Dr. Metin YILMAZ (Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / TÜRKİYE), Prof. Dr. Mustafa ÇAKMAKLIOĞLU (Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / KIRGIZİSTAN), Prof. Dr. Nasi ASLAN (Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / TÜRKİYE), Prof. Dr. Osman AYDINLI (Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / TÜRKİYE), Prof. Dr. Osman EYÜPOĞLU (Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / KIRGIZİSTAN), Prof. Dr. Ramazan UÇAR (Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / TÜRKİYE), Prof. Dr. Sabri HİZMETLİ (Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi Rektörü Kazakistan Ulusal Bilimler Akademisi / KAZAKİSTAN), Prof. Dr. Saffet SARIKAYA (Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / TÜRKİYE), Prof. Dr. Said Mukhtar Saidakbarovic OKİLOV (International Islamic Academi of Uzbekistan / ÖZBEKİSTAN), Prof. Dr. Sönmez KUTLU (Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / TÜRKİYE), Prof. Dr. Vefa TAŞDELEN (Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Edebiyat Fakültesi / KIRGIZİSTAN), Prof. Dr. Niyazi USTA (Ondokuz Mayıs Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü / TÜRKİYE), Doç. Dr. Ali KARATAŞ (Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / TÜRKİYE), Doç. Dr. Ali Yıldız MUSAHAN (İğdır Üniversitesi İlahiyat Fakültesi / TÜRKİYE), Doç. Dr. Enver ARPA (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Doğu ve Afrika Araştırmaları Enstitüsü / TÜRKİYE), Prof. Dr. Fatih ERKOÇOĞLU (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri

TÜRK DÜŞÜNCESİNİN TEMEL KAVRAMLARI.....	421
<i>Prof. Dr. İsmail TAŞ</i>	
TÜRK KÜLTÜRÜNÜN KAYNAKLARI	443
<i>Prof. Dr. Melek Dosay GÖKDOĞAN</i>	
TÜRK KÜLTÜR FİKRİNİN YENİDEN İNŞASI	449
<i>Prof. Dr. Fahri UNAN</i>	

OTURUM / KASIM TINISTANOV SALONU

İSLÂM MEDENİYETİNE KATKILARI BAĞLAMINDA EBÛ ABDULLAH EL-BUHÂRÎ'NİN (Ö. 256/870) HADİS İLMİNE GETİRDİĞİ YENİLİKLER.....	461
<i>Prof. Dr. Bekir TATLI</i>	
TİRMİZİ'NİN HOCASI BUHÂRÎ'YE HADİSLERİN TASHİHİ İLE İLGİLİ SORDUĞU SORULAR (SÜNEN BAĞLAMINDA BİR DEĞERLENDİRME).....	469
<i>Doç. Dr. Hüseyin AKYÜZ</i>	
ORTA ASYA MUHADDİSLERİNİN HADİS İLMİNE KATKILARI	487
<i>Doç. Dr. Muhittin DÜZENLİ</i>	
BUHARİ'NİN EL-CAMİU'S-SAHİH'İNİN İSLAM MEDENİYETİNİN GELİŞİMİNDEKİ ROLÜ VE DEĞERİ.....	495
<i>Doç. Dr. Salih KESGİN</i>	
BUHARİ'DEKİ HADİSLERİN GÜNDELİK HAYAT AÇISINDAN TAHLİLİ	507
<i>Prof. Dr. Osman EYÜPOĞLU</i>	

2. OTURUM / FARABİ SALONU

RIHLE YAZARI İBN FADLAN'IN ORTA ASYA TÜRKLERİNE BAKIŞINA DAİR BİR DEĞERLENDİRME.....	525
<i>Prof. Dr. Metin YILMAZ</i>	
BELÂGAT İLMİNİN TEKÂMÜLÜNDE SEKKÂKÎ'NİN YERİ	537
<i>Prof. Dr. Ali BULUT</i>	
DOĞU TÜRKİSTANLI BİR ÂLİM: MUSA SAYRAMÎ	555
<i>Doç. Dr. Cengiz BUYAR</i>	

BELÂGAT İLMİNİN TEKÂMÜLÜNDE SEKKÂKÎ'NİN YERİ

Prof. Dr. Ali BULUT*

Özet

Bu yazının amacı 554 veya 555 (1159 veya 1160) yılında Hârizm'de doğan Türk asıllı Ebû Ya'kûb Yusuf b. Ebî Bekr es-Sekkâkî (ö.626/1229)'nin Arap belâgatının tekâmülündeki yerini ortaya koymaktır. O, *Miftâhu'l-Ulûm* isimindeki eserini üç bölüme ayırmış; birinci bölümde sarf, ikinci bölümde nahiv ve üçüncü bölümde de belâgat ilmini ele almıştır. Belâgat ilminin bütün konularını aldığı bu bölümün sonunda aruz ilmi hakkında da bilgi vermiştir. Sekkâkî, eserinin belâgati ele alan üçüncü bölümünde esas kaynağı Abdulkâhir el-Cürcânî (ö.471/1078)'nin *Delâilü'l-İcâz ve Esrâru'l-Belâğa*'sı olmakla birlikte onun bahsetmediği konuları da eserine katmış, Zemahşerî (ö.538/1143)'nin *el-Keşşâf*'ından da büyük ölçüde yararlanmış. O, meânî ve beyân konularının sonunda bedî' terimini kullanmadan sözü güzelleştiren unsurlardan *tahsînü'l-keîâm* tabirini kullanarak bahsetmiştir. Bunları da mânaya dayalı olanlar ve lafza dayalı olanlar şeklinde ikiye ayırarak ele almıştır. Bunlara binâen Sekkâkî'nin, genel hatlarıyla belâgat ilminin sınırlarını belirlediği, bu ilme sistemli olarak nihâi şeklini verdiği kabul edilir.

Anahtar Kelimeler: Sekkâkî, belâgat, Miftâhu'l-ulûm

The Role of As-Sakkâkî in the Completion of the Science of Rhetoric

Abstract

The aim of this article is to analyze and prove the role of Abû Ya'qûb Yûsuf Ibn Abî Bakr as-Sakkâkî (d.626/1229) who is of turkish origin and was born in 554 or 555 (1159 or 1160) in Hârizm in the completion of the science of arabic rhetoric. He divides his work *Miftâhu'l-Ulûm* into three chapters; in the first chapter he analyzes sarf (syntax), in the second chapter grammar and in the third chapter rhetoric. At the end of the third chapter, where he analyzes the rhetoric science with all its subjects, he provides information about the science of arûz (prosody). As-Sakkâkî has benefited from the work of Abdu'l-Kâhir al-Jurjânî (d.471/1078) *Dalâilu'l-İcâz wa Asrâru'l-Belâğa* and has included some points al-Jurjânî did not mention. However, he also benefited greatly from the work of al-Zamahşarî (d.538/1143) *al-Kaşşâf*. After

-
- Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi İstanbul, Türkiye abulut@fsm.edu.tr